

JK

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří, Pobečví a Oderských hor.

Ročník XXV. Listopad 1947. Číslo 3.

Vychází každý měsíc mimo prázdniny v Hranicích. — Odpovědný zástupce listu Antonín Frel v Dolním Újezdě u Lipníka n. Bečvou. Nákladem Okresní osvětové rady v Hranicích. — Tiskem knihtiskárny Jar. Strojila v Přerově.

Obsah 3. čísla: Jar. Očenášek: Nález předhistorické pece u Kelče. — Jan Vašíček: Městská rozhlasová znělka v Lipníku nad Beč. — M. Semerád: Poslední památka z dob slávy soukenického cechu v Hranicích. — Florian Zapletal: Malíř Ladislav Vybíral z Drahotuš. — *Drobné zprávy:* Dřevitý opál na Záhoří. — *Vlastivědná besídka mládeže:* Evropská střecha na Hranicku. — Z nejstarších dob Spálova. (Fr. Sustek.)

Záhorská kronika vychází každý měsíc mimo prázdniny. — Ročně 10 čísel, roční předplatné 30 Kčs. Placení se děje složnými listky sek. úradu č. M. - 116.900. Vydává Okresní osvětová rada v Hranicích. — Užívání novinových poštovních známek povoleno výnosem ředitelství pošt v Brně ze dne 7. prosince 1946, č. I A - 4-2370-0: 146.212.

Vedoucí redakce: Antonín Frel, Dolní Újezd u Lipníka n. Bečvou, jemuž budete též zasílány příspěvky.

Redakční sbor: B. Hajzner, B. Indra, Jan Krumplovič, M. Skácelík, Dr. Jos. Stojan a Dr. Bohuš Vybíral.

Širší redakční kruh: Antonín Brůňák, Frant. Dumbrovský, Marie Ebnerová, Karel Koch, Frant. Michalica, Jaroslav Očenášek, Josef Skřičil, Antonín Souček, Jaroslav Stranc, Frant. Sustek, Dr. Artur Závodský, O. Zbořilová a Boh. Zdráhala.

Administrace: Okresní osvětová rada v Hranicích.

Obálku navrhl akad. malíř a sochař Ladislav Vlodek.

Z administrace:

Do tohoto 3. čísla Záhorské kroniky je vložena složenska k vyrovnání předplatného, které obnáší 30 Kčs na celý ročník. — Kdo opomenul vyrovnání předplatné 30 Kčs za loňský XXIV. ročník, zašle i toto nedoplatné, celkem tedy 60 Kčs.

Nepochybujeme, že odběratelé nezapomenou na úhradu tohoto předplatného! Děkujeme všem za pozornost i za pochopení pro naši práci co nejsrdečněji předem!

Složenku vkládáme.

Administrace Z. k.

Nákladem České grafické Unie, a s. v. Praze, vyšlo:

Marie Janků-Sandtnerová: *Moučníky a zavařeniny.* Druhé vydání. Vydáno v nákladu 10.000 výtisků roku 1947. — Brož. 15 Kčs.

Marie Janků-Sandtnerová: *Ovocné šťávy — Zavařované ovoce — Domácí vína — Likéry.* S předmluvou Ing. Dr. Jiřího Vondráka. Čtvrté, doplněné vyd. Vydáno v nákladu 10.000 výtisků. Brož. 18 Kčs.

Obec přátel Slovanského gymnasia v Olomouci vydala v září 1947:

Stmě hořčičné. Památník slovanského gymnasia v Olomouci 1867 — 1947. Redakční sbor: Rostislav Bartoča, Jan Cekl, Adolf Kubis, Václav Nešpor. Brož. 100 Kčs. — V památníku jsou dějiny Slovanského gymnasia v Olomouci. Je vydán na oslavu 80. výročí založení gymnasia v Olomouci. Doporučujeme do všech veřejných knihoven.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří, Pobečvi a Oderských hor.

Ročník XXV.

Listopad 1947.

Číslo 3.

Jaroslav Očenášek:

Nález předhistorické hrncířské pece u Kelče.

V červnu r. 1946 vracel jsem se jednoho dne z ornitologické exkurse úvozovou cestou kolem polního háje »Buky« (katastr sousední obce Komárovice), kde jsem kroužkoval hnízdící opeřence.

Poněvadž uvedená polní cesta vede k Juhyni z dosti příkrého svahu, jest proto častým používáním a dešti značně vyhloubena, takže místy, zařezává se až do diluviální žlutky, nachází se i přes 1 m pod povrchem okolního terénu.

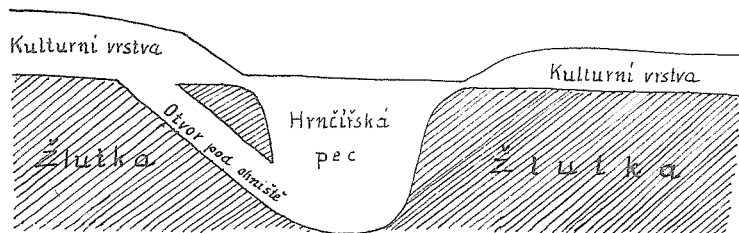
Bylo po dešti a přede mnou jedoucí povoz zabrzděnými koly ryl do vlhké půdy dosti hluboké rýhy. Kráčel jsem za povozem a pozoroval čerstvě vyrytou stopu vozových kol. Pojednou upoutaly mou pozornost v čisté žlutce dva malé, černé body. Zastavil jsem se, vyškrábnul je ze žlutky a rozmáčknutím na dlaní zjistiv, že se jedná o dva malé uhlíky, rozrýpal jsem kapsením nožem okolí nálezu.

Nemýlil jsem se, neboť zmíněné uhlíky ve žlutce byly neklamnou stopou k ohništi, v němž jsem později po prozkoumání zjistil předhistorickou hrncířskou pec kultury slezské, přibližně asi z doby před 3000 lety.

O nálezu podávám zatím tuto zprávu:

Vlastní ohniště byla kruhová, kotlovitá jáma 130 cm široká a 150 cm hluboká, jejíž horní okraj se znatelně rozšiřoval. Vyhloubená byla v čisté žlutce a její horní okraj se nacházel asi 1 m pod nanesenou kulturní vrstvou úrodné prsti z výše položeného svahu. V době svého vzniku však horní okraj jámy byl zcela určitě povrchovým terénem, čemuž nasvědčovala netknutá žlutka v okolí jámy. Ode dna jámy vedl západním směrem šikmo k povrchu ve žlutce vyhloubený otvor o průměru asi 30 cm, pravděpodobně za účelem přívodu vzduchu pod ohniště. Stěny otvoru byly částečně vyztuženy plochými, pískovcovými kameny, které byly však již povětšinou úplně zvětřelé. Prostor kotlovité jámy byl vyplněn převážně popelovitou směsí ohniště, v níž

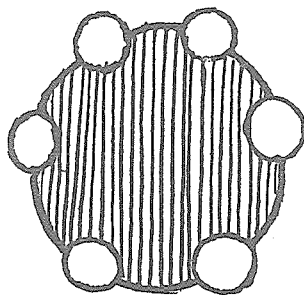
nacházely se četné zbytky dřevěného uhlí, kousky vypálené hlíny a několik střepů z nádob. Na dně jámy ležela část velké nádoby ode dna, obrácená dnem vzhůru. U bočního otvoru a kolem něho nalézaly se úlomky hrubozrnného pískovce načervenalé barvy a uprostřed nich nacházel se zlomek jemnozrnného pískovce, jehož jedna strana byla zřetelně ohlazená. Pravděpodobně byl používán tento kámen k roztírání barevných hlín a keramického materiálu. (Viz náčrtek č .1.)

Čís. 1. Průřez jámy.

Nejdůležitější objev našel se však při horní části ohniště, kde s bočních stěn rozšířeného okraje vyčnívaly ke středu jámy hliněné, částečně při horním okraji vypálené, válcovité formy. Tyto byly v rozdílných rozměrech, přibližně 15 až 25 cm dlouhé a 10 až 15 cm široké, jejichž širší základny vězely nevypálenou spodní částí přímo v cihlářské žlutce. Bylo jich celkem šest a poněvadž vesměs směřovaly ke středu jámy v poloze šikmo nakloněné, byly

proto při horní části barvy cihlové a dobře vypálené, kdežto ve střední části a při spodním okraji jen barvy černé neb modrošedé. Poněvadž byly většinou povětrnostními vlivy rozprskány a velmi rozrušeny, bylo možno z nich zachránit pouhé zlomky z dobře vypálených horních částí, nevypálený zbytek při práci však se proměnil v hromádku rozdrobené hlíny. Přes to však bylo možno bezpečně zjistit i tvar jednotlivých forem,

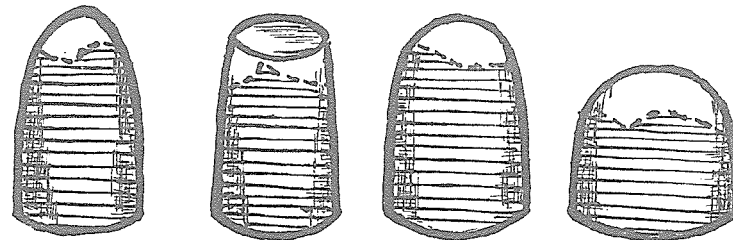

Čís. 2. Umístění forem. (Pohled shora.)

neboť svými obrysy v popelovité směsi ohniště zřetelně se od okolí oddělovaly. (Viz náčrtek umístění a podoby forem č. 2. a č. 3.)

V největším exempláři, který se mi po velmi pracné námaze podařilo částečně zachovat, jsem získal pro místní museum tkalcovské závaží jehlancovitého tvaru, v jehož horní části se nacházejí dvě protilehlé díry a na temeni vyhlouben jest křížový žlábek.

V horním zbytku jiného exempláře zjistil jsem rovněž

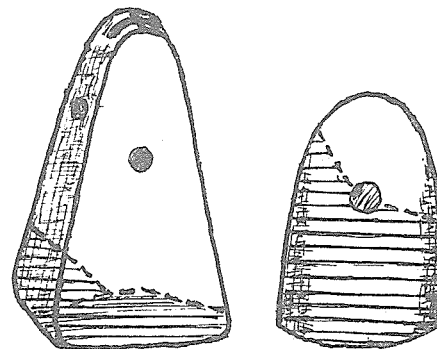

Čís. 3. Různý tvar forem.

stopu uměle provrtané díry, která rovněž nasvědčuje tkalcovskému závaží. Tento zlomek postrádá však na temeni vyhloubený žlábek. (Viz náčrtek č. 4.)

Poněvadž zbývající čtyři exempláře děr postrádaly, možno tedy považovati inventář této pece za dvě tkalcovské závaží a za 4 formy pro vypalování nádob.

Dovolují si tak usuzovati na základě těchto zjištěných okolností.

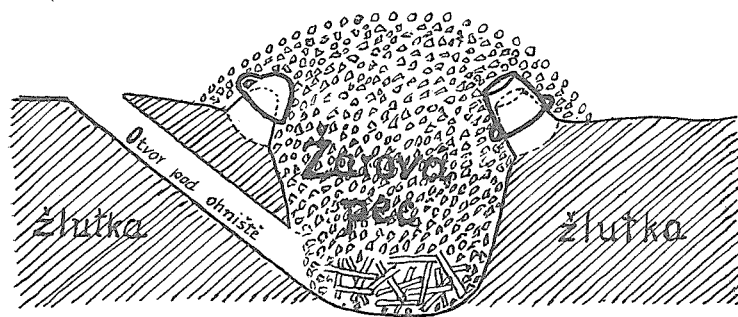

Čís. 4. Tkalcovská závaží.

Předně jest to různorodý tvar horních částí čtyř kuželovitých forem (viz vyobrazení č. 3.) a pak popelovitá směs, promísená velmi četnými kousky uhlíků v jámě pod i nad uvedenými formami. Zřejmě z tohoto názoru vyvěrá snaha tehdejších hrnčírů, aby totiž nádoby při obyčejném vypalování se prudkým žárem ne-

deformovaly, zhotovovati nejdříve k tomu účelu patričné hliněné formy, na něž pak při vypalování bývaly nádoby zavěšovány. Dokazují to rovněž tvary horních částí forem, které mají přesnou podobu vnitřních stěn tehdejší běžné keramiky. Také velikost tehdejších šálků, misek a hrnků odpovídá plně objemu a velikosti hliněných forem. Proč by také každá forma měla jinou podobu při horním konci okraje?

Postup práce s vypalováním byl pravděpodobně následující: Do jámy bylo vloženo suché roští a dříví, pak na hliněné formy zavěšeny byly nádoby, kolem nichž a na ně pak nakladeno bylo opět roští a menší větve. Bočním otvorem u dna byla pak pec snadno zapálena. Zda nádoby byly vypáleny jedním ohněm, či dle potřeby bylo do ohniště shora kladeno nové dříví, aby žár v peci byl dle vůle hrnčíře dále udržován, jest zajisté již podřadnějšího významu.

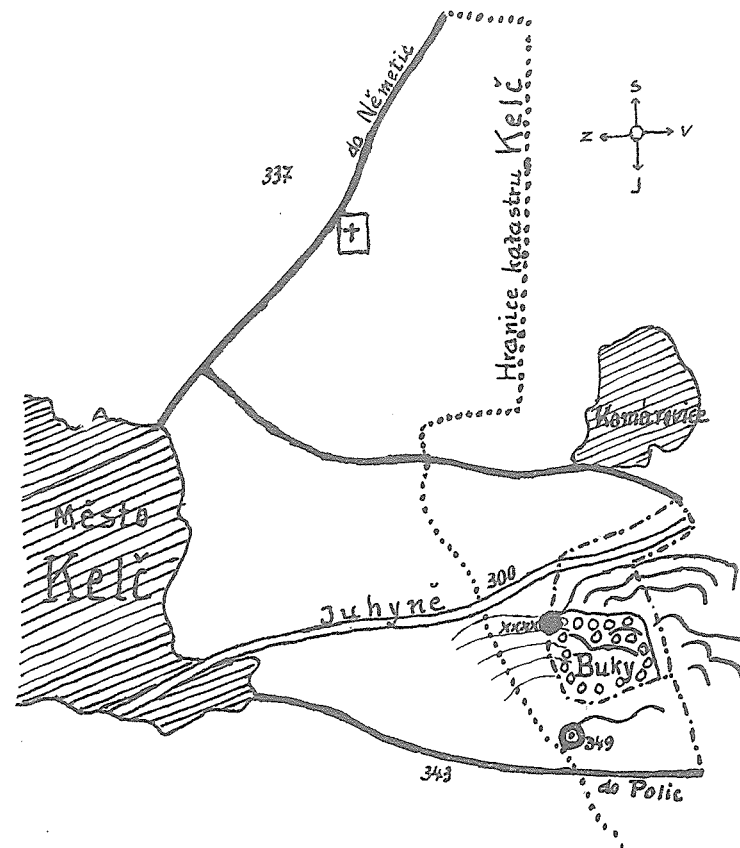

Čís. 5. Náčrtek pravděpodobného způsobu vypalování.

Okolnost, že v jámě bylo nalezeno jen několik střepů z nádob, snad se dá vysvětlit tím, že pec nebyla mnohokrát upotřebena, čemuž by plně odpovídalo nedostatečné vypálení okolních částí hliněných forem. Snad také proto, že po každém ohni musel být popel z jámy odstraněn, čímž byly odneseny i střepy z rozbitých nádob. V jámě nalezené střepy jsou zřejmě z většího počtu rozdílných nádob. (Viz obraz č. 5.) Pokud se týká stáří pece, lze bezpečně již prokázat dokladnými střepy tehdejší keramiky, z níž zvláště na dně jámy nalezená a uvedená již část velké nádoby ode dna mne opravdu překvapila. Způsobem výroby, barvou a tvarem jest totiž tato nádoba úplně totožná s nádobami, které jsem nalezl na pohřebišti lidu popelnicových polí kul-

tury slezské, na nedalekém kopci odtud — na »Suché Hůře«. (Dosud bylo tam zjištěno 25 pohřbů žárových.)

Po pozdějším prostudování okolí uvedené hrnčířské pece, byly nalezeny ve směru na západ v oranici stopy po šesti ohništích (rovněž na povrchu žlutky pod nynější ornou vrstvou), kolem nichž bylo dosud nalezeno několik ojedinelých střepů z nádob kultury slezské a několik úlomků

Čís. 6. Náčrtek místa nálezů a okolního terénu.

●	Hrnčířská pec.	—	Silnice.
xxx	Ohniště letních tábořišť.	---	Polní cesty.
⊙	Sídliště slezskoplatěnické.	○○	Háj Buky.
⊕	Pohřebiště kult. slezské.	↪	Vrstevnice.

pazourku. (Hnědý rohovec.) Jedná se vesměs jen o letní přechodné tábořiště. Na vrcholku pak tohoto svahu u »Buků« bylo studijním průkopem zjištěno ojedinělé sídliště, jehož dosavad nalezený inventář (přeslen a střepy z různých nádob) poukazují však již a mladší dobu slezskoplatěnickou.

V celku možno shrnouti tento nález v následující poznatek. V době kultury slezské, byl zdejší kraj již dosti početně osídlen. Tehdejší obyvatelé byli ponejvíce zemědělci a pastevci, avšak zabývali se z části také ještě i lovem. Sídliště zřizovali si většinou v nižších polohách kolem starodávné Juhyně, která tehdy kolem svého toku tvořila četné močály a tůně, v nichž žilo mnoho ryb. Chráněné údolí, dostatek vody a zvíře bylo podmínkou k vytvoření dostatečně vhodného prostředí tehdejšího obyvatelstva ku spokojenému obývání. Tak tomu bylo proto i na jmenovaném svahu u »Buků«, kde učiněn byl nález hrncířské pece. Tento slovanský lid zanechal nám pak vedle stop po sídlištích i svá popelnicová pohřebiště, z nichž právě z této kultury nachází se na jmenované již »Suché Hůře« v Kelči. (Viz příložený náčrtek místa nálezu, č. 6.)

Jan Vašíček:

Městská rozhlasová znělka v Lipniku n. Beč.

Pro město Lipník n. B., ležící mezi krajem valašským, hanáckým a do něhož zasahuje cípem i Kravařsko, lze těžko určití znělku, která by typicky odpovídala rázu kraje.

Nejlepším odleskem charakteristiky každého kraje, je jeho folklor — tedy i lidová píseň. (V Berouně v Čechách mají jako znělku úryvek písně »Nad Berounkou pod Tetínem«.)

V našem městě mohla by to býti jak rázovitá píseň valašská tak i hanácká. Avšak máme zde ještě kraj, ležící jižně Lipníka, zvaný Záhoří a jeho zapomenuté »záhorské písničky«. Lipník je přece známé město »Záhorsků«. Folklorem a nářečím podobá se Záhoří Hané. (Píseň: Seděl s ňo pod střešňo . . .)*

Odlehlostí od komunikační tepny Moravské brány, udržel si tento kraj v předhorách Karpat, dlouho svůj lidový své-

*) Uveřejněna v XIII. ročníku Záhorské kroniky na str. 57.

ráz. Také velký moravský sběratel F. Sušil navštívil Záhoří a sbíral tam lidové písně.

Několik dřívějších ročníků Záhorské kroniky vytisklo mnoho těchto písní (Oto Sova, K. Havlíček), z nichž jsem osm vybral a navrhl jako znělku. Písně jsem upravil pro zvonkovou hru (čelestu) nejjednoduššími harmonickými prvky, aby nebyla setřena prostota a lidovost národní písně (tónickým kvintakordem a dominantním septakordem v rozšířené harmonii).

Městská rozhlasová znělka v Lipniku n. B.

Lidová píseň ze Záhoří.

Harmonisoval J. Vašíček.

2. Seděl s ňo pod střešňo, hen ji luskl huběnku, na tu její pusenku rozkošňo, rozkošňo.

Místní národní výbor s Osvětovou radou v Lipniku n. B. vypsalí v červenci 1946 čestnou soutěž na znělku rozhlasu.

Došlo celkem 14 návrhů od 8 navrhovatelů. Zvláštní soutěžní komise po vyslechnutí odborníků (profesor Veselka, Brno) uznal za nejvhodnější motiv písně: Seděl s ňó... (Návrhy byly i mimo Lipník.)

Znělka je již nahrána na gramofonovou desku a již se ozývá naše »záhorská písnička« v ulicích Lipníka.

M. Semerád:

Poslední památka z dob slávy soukenického cechu v Hranicích.

Jako jiné cechy, tak i soukenický cech v Hranicích, který byl z nejbohatších, uchoval si dodnes památku, která pochází z dob bratrských. Je to »Píseň k Božímu hrobu«.

Od nepaměti spěchávají Hraničtí na Velký pátek k jedné hodině po poledni do farního kostela »na písničku«.

Dodneška se jí říká »soukenická«. Přetrvala cech i soukeniky, po nichž dnes zůstalo v Hranicích jen pár památek v městském museu a archivu.

Tato píseň zpívala se při velkopátečních bohoslužbách, kterým býval přítomen soukenický cech.

Podle dochovaného starobylého textu písně je možno soudit, že byla velmi působivá a dramatická proto, že se při zpěvu střídaly osoby, představující účastníky velkopátečního dramatu: Josef z Arimatie, Nikodem, matka boží bolestná, ale i kající duše a genius dobrého svědomí; nakonec zpívají všichni.

Se zánikem soukenického cechu a s úpadkem řemesla nezaujala píseň, ale zpívá se dodneška o Velkém pátku po poledni s doprovodem dechových nástrojů. Text se nezměnil, jen deklamace se zjednodušila tak, že jí zpívají sborově všichni od počátku až do konce.

Píseň byla stále oblíbená a kostel vždy plný lidu. A když kteréhosi Velkého pátku nebyla zpívána, protože byla patrně snaha nahradit ji jinou písní, byli lidé velmi zklamáni, takže již o příštím Velkém pátku hlásala vývěska na dveřích kostela, že se zase bude zpívat starobylá: »Ejhle již tento čas jest přišel, Nikodeme milý...«

Josef z Arimatie:

Ejhle již ten čas jest přišel, Nikodeme milý! Že Ježíš na kříži umřel: Bychom pospíšili; pak k Pilátovi běželi, za tělo Krista žádali, a s kříže složili, jej v mém novém hrobě položili.

Nikodem:

2. Ovšem muži spravedlivý, slunce se skloňuje; jakož zítra velkonoční slavnost přibližuje, aby zítra mrtvá těla na kříži tam nevisela, k hoře lebčí jíti, jest čas těla s křížů svých složití.

Nikodem a Josef:

3. Sem pospěšte, poběhněte, hříšníci kající, vašich očí pozdvihněte nad Kristem plačící, s námi pojděte, nemeškejte, do hrobu doprovázejte Ježíše milého, pro vás, pro vás dnes umučeného.

Kající duše:

4. Sotva na horu vstupujem, lebčí tak nazvanou, Marii Pannu spatřujem bolestí raněnou, brzo padá, brzo vstává, že synáčka nedostává, výš vyvýšeného, z tisíc, z tisíc zde vyvoleného.

Matka Boží bolestná:

5. Ach! nebesa naříkejte, skály se pukejte! s mým synem útrpnost mějte, slzy vylívejte; obleč se všecko do smutku v tom neslýchaném zármutku, vizte syna mého, pro vás lidé teď umučeného.

6. Slunce, měsíc se zatmívá, světla nevydává; nad Kristem Ježíšem želíc všecek tvor omdlévá; co já nemám smutná máti nad synem hořce plakatí? O, synu, lásko má! O, kéž s tebou mohu být pohřbena!

7. Radostná byla ta chvíle, když jsi ke mně poslal, a mne archandělským Ave pozdraviti nechal; ach, jaká jest to proměna! Neboť nastala hodina, že ná místo Ave Tobě synu musím říci vale!

8. Již se posledně, můj synu, na tvůj hrob ohlédám, zas cestu k Jeruzalemu slzami polévám; na tvé šlépěje, můj synu, dotud, dokud živa budu, já nezapomenu, nýbrž vždycky následovat budu.

9. Ačkoliv já nyní s tělem pryč odtud odejdu, neodchází pak mé srdce, dokud živa budu: Zde nechť bez přestání hoří, až posledně celé shoří tvé lásky prudkostí, při tvém hrobě synovské milosti.

Genius dobrého svědomí:

10. Pohled, člověče zlobivý, kterak jest umčen ten, který jest spravedlivý, násilně usmrcen; o, divadlo žalostivé, všemu světu litostivé! Život jest usmrcen, pro tě pravý Syn Boží umčen.

11. Ten, jenž všechno obživuje, jest mrtvý pro tebe, ten, jenž všechno posilňuje, teď leží bez sebe; kdo by mohl uvěřiti, že syn Boží má umřítí a smrt podstoupiti, pak do hrobu položený býti.

12. O, přetěžká ruko Boží! jaké to znamení? Proč se teď člověk nehrozí pro svá provinění? Když umírá náš Božský syn, kam přijdeš ty, jsa plný vin? Bůh vlastnímu synu neodpustil ani cizí vinu.

Kající duše:

13. Ach, můj milý spasiteli! k tobě se utíkám; laskavý vykupiteli! v tobě naději mám: Ty jsi má všechna naděje, v tobě se má duše kryje, po časném skonání učiň se mnou svého smilování.

14. K svatým ranám se uteku. O, Ježíši Kriste; v zásluhy smrti obleku svůj život zajisté; krví nevinnou obmyji, křížem samým se přikryji; kdož té moci bude, by mne mohl odloučit od Tebe.

15. Jinak nemohu obstátí, nehodné stvoření, než v tobě samém doufání máje celé zření; rač se smilovat pro tebe, nezamítej mne od sebe; duši mou posvěcuji, mysl tvými ranami posiluj.

16. Tělem Božským mne posilni, sílo putujících, křížem proti ďáblům silným, posilo věřících; pro tvé svaté, drahé rány buď přítomen v mém skonání, a po smrti mého ducha přijmi do království svého.

Všichni:

17. Poněvadž jsme smrtelností všichni podrobeni, teď nad tebou útrpností velice zemdleni, nevím, kdy nám přijde čas, bychom tě mohli spatřit zas; dejž šťastnou hodinu, bychom přišli k tobě, Boží Synu.

Amen.

Florian Zapletal:

Malíř František Vybíral z Drahotuš.

Byl pokřtěn v Drahotuších 14. listopadu r. 1730. Jeho otcem byl Jiří Vybíral a matkou Zuzana z Drahotuš.

Od 6. října r. 1754 byl František Vybíral, malíř, rodem z Drahotuš, který tehdy pracoval u pana Marsche, zapsán na akademii ve Vídni. Svědčí o tom jeho jméno v žákovských seznamech akademie. Jako profesori uvádějí se r.

1754 a 1757 v malířské škole akademie Karel Aigen, Fridrich Angst a Jan Mülldorfer.

Dne 8. února r. 1768 se Vybíral v Drahotuších oženil. Ženichem byl František, syn zemřelého Jiřího Vybírala, drahotušského obyvatele (incolae), nevěstou panna Barbora, dcera zemřelého Jiřího Andryška, měšťana (civis) z Drahotuš.

Dne 9. září r. 1769 byl pokřtěn jeho syn František, 18. dubna r. 1771 syn Jan, 4. ledna r. 1773 dcera Barbora, 20. listopadu roku 1774 dcera Barbora, 21. listopadu roku 1777 dcera Veronika, 14. září r. 1779 dcera Tekla, 13. května roku 1781 syn Antonín, v září roku 1783 dcera Terezie, 25. ledna r. 1785 umřel mu dvouměsíční syn Ondřej, dne 20. června r. 1792 zemřel Ondřej, syn Františka Vybírala, měšťana, ve věku dvou a půl roku.

Měšťan František Vybíral z čísla 54 zemřel dne 4. a byl pohřben dne 6. února r. 1806. Jako příčina smrti je uvedena Faulfieber.

Od dubna r. 1771 uvádí se stále až do smrti na čísle 54, které leží u kostela farního v jedné řadě s drahotušskou radnicí a má dosud starobylý vzhled zvenčí i uvnitř. Je na poschodí, první patro má tři okna slepá a tři skutečná (je tam půda). V domovní chodbě je křížová klenba, pokoj v přízemí vpravo od vchodu má štukovou klenbu.

Jako malíř (pictor) uvádí se František Vybíral v drahotušské matrice narozených 20. listopadu r. 1774, 30. listopadu téhož roku (byl kmotrem), 21. ledna r. 1777, 14. září r. 1779, 13. května r. 1781, v září r. 1783. Při tom se zve stále měšťanem (civis).

Zmiňuje se o něm pochvalně ve svých pamětech Ignac Chambrez, moravský malíř a spisovatel. Nazývá ho však mylně Janem Vybíralem. V Drahotuších žil podle Chambreza v klidu dovedný malíř Jan Vybíral. Namaloval pro farní kostel ve Valašských Kloboucích půvabný oltářní obraz, na kterém zobrazil Svatou rodinu. Pro stejný kostel namaloval Chambrezův otec oltářní obraz, na kterém zpodobil sv. Jana Nepomuckého, rozdávajícího chudým almužnu. A když se vrátil domů, navštívil v Drahotuších Vybírala, kterého do té doby neznal.

Oba obrazy zdobily oltáře dvou bočních kaplí. Ještě je uvádí Volný roku 1859 ve své církevní topografii Moravy (K. T. O. III. 363). Od té doby nastala však změna. Valašsko-kloboucký okres Vlastivědy moravské z r. 1905 uvádí

ve farním kostele tři oltáře, a to hlavní oltář Kříže svatého nalezení a boční oltáře sv. Anny a sv. Kříže a sv. Jana Nepomuckého (str. 66).

Na učiněný dotaz odpověděl 10. září r. 1937 P. Vilém Skácel, farář ve Valašských Kloboucích, že obraz sv. Jana Nepomuckého je dosud na oltáři v boční kapli a že byl před třemi roky obnoven od akademického malíře Adolfa Hella z Nymburka. Obraz Svaté rodiny v kostele už není. Místo něho je na oltáři veliký kříž. A není známo, kam se dostal uvedený obraz Svaté rodiny.

To je zatím jediná zpráva o malířském výtvoru, který vyšel z dílny drahotoušského malíře Františka Vybírala, odchovance vídeňské Akademie umění. Jakmile však byl zjištěn aspoň v hrubých obrysech Vybíralův životopis a stupeň jeho malířského školení, je možno zahájit pátrání po výtvorech jeho malířské dílny, zejména po takových, které umělec podepsal a datoval. Vybíralovo jméno hledali bychom ovšem marně v některém z dosavadních slovníků českých výtvarných umělců, i v nejnovějším Novém slovníku Dr. Prokopa Tomana.

DROBNÉ ZPRÁVY

Dřevitý opál na Záhoří.

Naleziště dřevitého opálu je sv. od Soběchleb v polní trati Pod hrabinou a pak mezi Radotínem a Oprostovicemi, v okolí bývalého větráku. Ve sbírkách měšťanské školy v Soběchlebech je několik kusů, na nichž je dobře znát »léta«. Asi před 10 lety vyoral p. Felix Ordelt na poli Pod hrabinou kus zkamenělého dřeva, které věnoval měšťanské škole v Novém Jičíně. Na jeho poli je mocná vrstva opálu v šířce asi 200 m, v hloubce 50—60 cm. Zvětralým opálem, dosud neznámého původu, je vysypána polní cesta podél zahrady obecní školy. Tento opál je jemně vláknitý. Barva našich opálů je pískově žlutá, často s nádechem do modra, nahnědlá až temně hnědá. Největší kus vážil asi 20 kg.

Fr. Pospíšil.

Društvo Moravského kola spisovatelů v Brně

vydalo pro Matici moravskou a Národní jednotu pro východní Moravu: František Hrubý: *Severní Morava v dějinách*. K vydání připravil Jindřich Sebaněk. Doslov A. Kubis. Mapu nakreslil Jaroslav Raušer. Vydáno jako první svazek Knižnice Matice moravské v Brně r. 1947. Brož. 100 Kčs, váz. 125 Kčs. Kniha Hrubého se obrací k nejširší naší čtenářské obci a má nárok na to, státi se zvláště na osvobozené severní Moravě — pravou národní vlastivědnou čítankou.

Vydavatelský program nakladatelství PRÁCE pro podzim 1947:

Nakladatelství Práce připravilo pro podzim 1947 v lyrické edici KLÍČ sbírku básní J. M. Tomeše »Rubý« a sbírku básnických překladů M. Ryšského »Znamení vah«.

Z původní krásné prózy uvede nový román J. Muchy »Cesta z Nišive« a knihu mladé spisovatelky O. Marešové »Čtyři brečky«. V novém vydání vyjdou: román J. Drdy »Městečko na dlani« a román B. Horsta »Peřeje noci«.

Z krásné prózy přeložené vyjde román I. Erenburga »Pád Paříže«, L. Soboleva »Mořská duše«, J. Dobraczynského »V rozvaleném domě« a román G. Beleva »Noví lidé«. Anglo-americká literatura bude zastoupena románem H. G. Wellse »Jak umřela Dolores?«, R. Warnera »Marná honba« a romány U. Sinclaira »Mezi dvěma světy« a »Dračí zuby«. Z mexické literatury bude uveden román M. L. Guzmána »Orel a had«. Francouzská literatura bude zastoupena románem J. Reye »Šťastné údolí«.

Z knih pro mládež připravilo nakladatelství Práce knihu V. Gutwirtha »Člověk hledá síly«, F. Weniga »Bohatýři práce« a květnovou cenou poctěnou knihu M. Drtílka »Daleký cíl«. Z překladů pro mládež uvede: N. Dale »Největší dobrodružství«, G. Larsson »Chlapci a mechanika« a T. Seliškar »Kamarádi«.

Z děl odborně naukových vydá nakladatelství Práce: E. Dvořák »Uhlí, praktická příručka pro tepelného technika«, S. Cernoch »Strojné technická příručka«, S. Grossmann »Akustika«, J. Hromas »Střelní mistr«, L. Jetmar »Ozubená kola čelní«, T. Johánek »Stavba strojů v nomogramech«, J. Lutovský - J. Kadlec »Účetnictví v novém hospodářství«, J. Marek »Fyzikální základy letectví«, F. Průša »Nátěry a nástřiky« a »Technická příručka pro lakýrníky«, P. Tykal »Prach v průmyslu« a L. Spírk »Technologie organických nových hmot«.

Z literárně naukových děl vyjdou F. Kožíka »Cervantes«, K. Rektorisová »Národní umělec Petr Bezruč« a J. Vladyka »Josef Jungmann, služebník i pán české řeči«.

Problematiku doby zachytí tyto knihy nakladatelství Práce: J. Hájek »Mezi vědeckým a zítřkem«, H. Lewy »Sociální myšlení«, J. Robinsonová »Essay o marxistické ekonomice«, B. Shaw »Politika pro každého« a S. Welles »Paměti amerického diplomata«.

Humoristická literatura bude zastoupena novým vydáním knihy Z. Ančíka »Naši v Anglii«.

Dále připravilo nakladatelství Práce v novém vydání knihu Jana Masaryka »Volá Londýn«. Vydá také učebnice F. Malíře »Anglicky mluvit za tři měsíce« a »Francouzsky mluvit za tři měsíce«.

Nakladatelství Práce, Praha II, Václavské nám. 15, vydalo:

Náš novinář v Londýně za války. Nynější šéfredaktor čs. rozhlasu Jiří Hronek, působil za války nejdříve v Paříži, po pádu Francie pak v Londýně. Formování naší emigrace ve Francii a zhroucení francouzského odporu vyličil v knize »Když se hroutil svět«. Nyní vychází druhý, samostatný svazek jeho novinářské epopoje, pod titulem »Od porážky k vítězství« (nakl. Práce, brož. 80 Kčs). Barvitým a osobitým slohem dobrého novináře vypráví Hronek zážitky, obtíže a úspěchy naší emigrace v Londýně. Čtenář se dozví, jak byl vyrízen případ Osuského, co dělali v Londýně Jaksch, Prehala a jiní zrádci, jak pan prezident bydlil a žil, o práci v rozhlase, tajných heslech, o povaze Britů atd. Hronkova kniha poskytne čtenáři podrobný obraz života a událostí naší londýnské vlády i práce, jíž vykonali čeští a slovenští lidé v Londýně za války.

HÁDANKÁŘSKÝ KOUTEK

1. *Královská procházka.*
(Časová.)

M	a	i	n	ou	ř
sv	r	t	a	k	í
a	i	m	z	e	v
N	na	o	k	s	á

3. *Záměnka.*

S »p« viděti můžeš u kamen,
s »k« pochutnáš si na něm.

6.

A	A	A	A	B	D
D	I	I	M	M	
N	N	O	O		
O	O	P			
P	Z				
Z					

roční doba
odděluje jeviště
určení času
opak slova nezná
volá oslíček
souhláska

2. *Rebus.* (Místopisný.)

d
d
d
d
d

4. *Přesmyčka.*

Kašel má Goliáš.

Ga = O

5. *Rebus.*

100
300
400

ro

500
600
900

Rozluštění hádanek tohoto čísla zašlete nejpozději do 20. listopadu t. r. na adresu Redakce vlast. sborníku Záhorská kronika v Dolním Újezdě u Lipníka n. B. Vylósování budou odměněni pěknou knihou.

Rozluštění hádanek z čísla 1: Kolik stopek. Vrabec. Sv. Josef na pile. Na hlavu. Slimák — nese na zádech domek. Nebát se a nekrást. Naším dětem nazdar. Štědrý den. Litovel. Umaže se první polovina 8, stanou se z nich 3 a pak je součet 100.

Rozluštění hádanek z čísla 2: Kulatého. Adam. Nikdy, seče se tráva. Zmrzlá. Otec si vzal půl toho druhého koláče, syn ten první a zbyla polovice toho druhého. Jsme svobodní. 28. říjen 1947. Kapr, kopr. Mor, Morava, Moravany.